

STATSMINISTERENS TALE VED BERGEN HØYRES 100-ÅRS JUBILEUM,
GRIEGHALLEN 23.8.83

La meg først få lov til å gratulere Bergen Høyre hjertelig med 100-års jubileet. Bergen Høyre har gjennom sine 100 år i sannhet vært en virkelig samfunnsbygger, - og tiden 1883 - 1983 er naturligvis bare en begynnelse!

Bergen Høyre har gjennom hele sitt virke hatt gleden av å kunne mønstre en lang rekke fremragende representanter og talsmenn for den konservative sak - både i lokalpolitikk og rikspolitikk. Det er farlig å trekke frem navn, - det er alltid så mange flere som med rette kunne vært nevnt. Allikevel tar jeg sjansen på å trekke frem tre, som særlig lysende eksempler på den kvalitet Bergen representerer i Høyres bidrag til det politiske liv.

Mitt første eksempel er stortingspresident C.J. Hambro. Selv om han representerte Oslo på Stortinget, var det aldri noen tvil om at det var bergenser han var. Hans overveldende veltalenhet og perfekte sprog var en kontinuerlig påminnelse om det. Det er vel unødvendig å peke på hovedpunktene i hans historiske innsats. Dertil er de for vel kjent. Hans navn vil alltid ha sin ærefulle plass blant de statsmenn som har grepet inn og ført landet på rett vei gjennom kritiske faser, særlig under overfallet 9. april 1940, men også ved flere andre korsveier. Han var en kompromissløs

forsvarer av Grunnloven og folkestyret.

Når Høyre i dag fremstår som et nasjonalt samlende folkeparti, med sterk oppslutning i alle landsdeler og folkegrupper, ligger æren naturligvis hos mange. Men Sjur Lindebrækkes betydning for denne utvikling kan neppe overvurderes. Og det er på jubileumsdagen særlig grunn til å takke Bergen Høyre fordi de gjennom en utradisjonell nominasjon trakk Sjur Lindebrække med i det Høyre-arbeid som han senere har vært en så usedvanlig inspirerende og skapende deltager i. Forholdene gjør det naturlig å peke spesielt på den innsats han har gjort under det lange arbeid for å skape et borgerlig fellesskap i norsk politikk.

Også i dag har Bergen Høyre en av sine egne som Rikets fremste menn etter Kongen, - stortingspresident Per Hysing-Dahl. Dere kjenner ham alle, så detaljer skulle være unødvendige. Men la ham stå som et eksempel på de egenskaper som alltid har preget Bergen Høyres representanter: Hysing-Dahl er en saklig, kunnskapsrik, vennlig, men også myndig, leder av Stortingets forhandlinger. Han er en god talsmann for sin by og sitt fylke, og han er en varm talsmann for forsvarstanken i vårt folk, - en sak som alltid har stått sentralt for Bergen Høyre.

Bergen Høyres 100-års jubileum er både en rikspolitisk og lokalpolitisk merkedag. Partiets sterke lokalpolitiske innsats er også blitt båret frem av en lang rekke markante personligheter, som gjennom sine eksempler har bidradd til å styrke partiets anseelse over hele landet. Det

sier meget om jubilanten at Bergen Høyre i jubileumsåret både har og får ordførerstillingen i denne dynamiske by. Andre vil utvilsomt utdype dette forhold. For meg er det maktpåliggende å understreke at hele Norges Høyre har meget å takke Bergen Høyre for.

-----0-----

Selv om det i år er lokalvalg, vil også det bli preget av det gledelige faktum at det i juni lyktes å realisere et viktig felles mål for de borgerlige partier. Høyres mindretallsregjering ble utvidet til en flertallsregjering med deltagelse fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Jeg ser det som en betydelig gevinst for samarbeidstanken i norsk politikk at vi så hurtig klarte å bli enige om det politiske grunnlag for en omdannet regjering. De tre partiene viste her holdninger som er verdifulle i et demokrati.

Dette betyr selvsagt ikke at den løsning som ble valgt etter valget høsten 1981 var noen mindreverdige eller dårlige løsninger på regjeringsspørsmålet. Erfaringene har jo tvert om vist at en ettpartiregjering av Høyre, i samarbeid med de to andre borgerlige partier, var et handlekraftig og rettlinjet alternativ. Men Høyre har hele tiden ønsket en flertallsregjering av de borgerlige partier. Dette ønske har jo faktisk vært et gjennomgangstema i store deler av Høyres historie.

Et slikt regjeringssamarbeid krever kompromisser. Noen vil alltid prøve å fremstille slike som "knefall" eller "hestehandel". De som driver denne nedrakking av samarbeids- holdninger, bør få svar på tiltale: I et mangepartisystem kan demokratiet ikke fungere uten kompromisser. Hvis hvert parti står urokkelig på sitt, kan nok hvert enkelt parti rose seg av sin egen prinsippfasthet. Men de faktiske resultater for landet av mangel på samarbeidsvilje ville bli beslutningskrise, inflasjon og kaos. Derfor er det en destruktiv linje de driver som ved enhver anledning prøver å spille de samarbeidende partier ut mot hverandre, og hindre at de jenker seg ved å kalle innrømmelser for underkastelse, og ved å påstå at den som samarbeider derved gjør seg selv til "haleheng". Slikt er ikke konstruktiv tale. Vi må følge veier som unngår både prinsipprytteri og holdnings- løshet, for å finne løsninger som kan gjennomføres, og bringe oss videre mot felles mål. Jeg tør trygt si at regjeringssamarbeidet har begynt bra.

Men selv om vi nå har en trepartiregjering, er det i dag naturlig å kaste et blikk tilbake på det som er oppnådd under den Høyre-regjering vi har hatt siden valget 1981.

Det har ikke manglet på påstander om at Høyre og Regjeringen har sviktet valgløftene. Angrep av denne type er imidlertid grundig tilbakevist i handling. På område etter område har vi tatt initiativ for å gjennomføre den moderate kursendring som Høyres program innebærer.

Noe av det viktigste er at Norges Regjering har kunnet følge en stø kurs i sikkerhetspolitikken, tross forsøkene på å presse oss bort fra å følge de retningslinjer for nedrustningsforhandlinger og fred i frihet som NATO i fellesskap har trukket opp.

Av grunnleggende betydning for fremtiden er det også at den ødeleggende og raskt økende inflasjon under Arbeiderpartiet er snudd til synkende inflasjon. Det var for sent å hindre at denne inflasjon førte til at tallrike norske arbeidsplasser ble utkonkurrert, med stigende arbeidsløshet til følge. Men skattepolitikken og annen økonomisk politikk har bekjempet problemet så langt det har latt seg gjøre, og medvirket til ny optimisme.

Men vi har heller aldri lagt skjul på at det måtte ta tid å innfri alle punkter i Høyres program og i fellesinnstillingen fra de tre samarbeidspartiene, særlig de som innebærer økt offentlig innsats. Dette ble da også omhyggelig understreket under valgkampen i 1981. Senere har det vist seg at krisen i verdensøkonomien og usikkerheten om oljeinntektene har påført vårt land større vanskeligheter enn noen kunne regne med. Og samfunnet har tapt mangfoldige milliarder på mislykkede bedrifter, prosjekter og garantier fra tidligere perioder. Disse feil fra før må samfunnet nå betale dyrt for. Når disse problemer tas i betraktning må det være all grunn til å si seg fornøyd med tempoet og kraften i arbeidet for å gjennomføre de løfter vi gikk til valg på.

Noen av våre motstandere vil prøve å bruke også denne valgkampen til å svekke oppslutningen om den sikkerhetspolitiske kurs vi fører videre. Det kan gjøre det nødvendig igjen å understreke nødvendigheten av den fasthet som man her må bygge på.

NATO står i dag overfor en voksende militær trussel. I denne situasjon fremstår vårt medlemskap i NATO som viktigere enn noensinne. Det er verdifullt at alle ansvarlige partier understreker sin oppslutning om det. Men medlemskap er ikke nok. Vi må også gi vårt fulle bidrag til at alliansen som helhet kan stå mot alle slags press fra militær-giganten i øst.

Når ledende vestlige politikere går offentlig mot alliansens krav til Sovjetunionen, gjør de det lettere for Sovjetunionen å avvise kravene. Og når ledende politikere i vest sprer unødig mistillit til de alliertes gode vilje og motiver, gjør de det igjen lettere for Sovjetunionen å la være å bry seg om kritikken mot Sovjets egen opprustning og kritikken mot Sovjets fremstøt mot Vestens sikkerhet. Fri debatt om veier til fred i frihet er nødvendig, men det er ikke nødvendig å føre den slik at den splitter og svekker Vesten.

Den farligste trussel mot Vesten i dag er Sovjetunionens voldsomme atomopprustning, mens Vesten diskuterer sine mottiltak.

NATO vedtok i desember 1979 med norsk tilslutning å stille Sovjet overfor et valg: enten måtte Sovjetunionen fjerne sine nye atomraketter som kan nå mål i hele Ves-Europa, eller så måtte de godta at Vesten anskaffet seg tilsvarende våpen. Formålet var å få bort slike våpen fra Europa. NATO har i dag ikke slike våpen i Europa og ønsker heller ikke å anskaffe dem. Men NATO har samtidig ansvaret for å forhindre at Sovjet bygger opp en monopolstilling når det gjelder slike våpen, - en monopolstilling som kan benyttes til forsøk på utpressing mot Vest-Europa, og derved lede til nettopp den katastrofe som alle vil unngå.

Det er mange som arbeider for å få omstøtt NATOs vedtak fra 1979. Det blir hevdet at situasjonen er endret, men det viktigste som er skjedd siden 1979 er at Sovjets arsenal av de nye raketter er øket fra omlag 140 til 350. Trusselen mot Vesten er dermed øket, og ikke redusert.

Alle er enige om å kreve atomnedrustning i øst og vest. Uenigheten gjelder bare hvordan man kan få det til, og hva man skal gjøre hvis Sovjet vil beholde den overmakten de allerede har og stadig bygger videre ut. Protest mot atomvåpen i øst og vest gir ikke noe svar på dette hovedpunktet. Det vi kan si er at hvis Sovjet får inntrykk at det ikke under noen omstendighet kommer nye våpen i vest, vil de befestе sin overmakt.

Jeg kan ikke legge skjul på alvorlig frykt for at motstanden mot nye våpen i vest - selv om Sovjet ikke går med på en avtale innen nyttår - vil føre

til at Sovjet trekker forhandlingene i langdrag. Det kan være for fristende for dem å se om ikke trenering av forhandlingene fører til voldsom strid i vest, om hva Vesten da skal gjøre. Og hvis utfallet blir som mange vil - at Vesten likevel ikke utplasserer nye våpen - vil jo Sovjet sitte igjen med den overmakt de søker i Europa. Men denne overhengende fare kan ennå unngås - hvis NATOs regjeringer står fast ved sin kurs: Sovjet må velge mellom å delta i nedrustning, eller finne seg i at det kommer nye våpen i Vest.

Men vi behøver slett ikke fortvile over de internasjonale motsetninger. Hvis NATO-landene står sammen, og hvis venstreorienterte politikere ikke lykkes å spre unødig mistillit og strid mellom de allierte, vil vi beholde både vår fred og vår frihet.

-----O-----

Også arbeidsløsheten er en trussel mot grunnleggende verdier. Den har rammet land etter land. I Norden har den rammet først og hardest i Danmark under sosialistisk styre. Men problemet rammer under alle slags politisk ledelse.

Det er påfallende at Arbeiderpartiet ikke engang har lagt merke til at arbeidsløsheten stiger i Sverige under Palme. Hvis problemet var så enkelt som Arbeiderpartiet later som, burde det jo være enkelt for partifellene i Sverige å utrydde den. Men det har de altså ikke gjort - ikke på grunn av udyktighet, men fordi problemet er meget mer komplisert enn Arbeiderpartiet fremstiller det.

Heldigvis er arbeidsløsheten meget mindre både i Norge og Sverige enn i de fleste andre land, men problemet er meget alvorlig.

Den politikken som ble ført i 1970-årene førte til at produksjonskostnadene steg dramatisk meget mer i Norge enn i andre land. Dette førte til at titusener av arbeidsplasser ble ulønnsomme i denne tiden, og at tallrike bedrifter derfor begynte å bruke opp sine reserver. Da så ulønnsomme bedrifter uten reserver møtte en verdenskrise, var det blitt for sent å hindre arbeidsløshet. Det er dette som har gjort kampen mot arbeidsløsheten til vårt mest presserende problem.

Det er ikke noe nytt at det tar tid fra et land begynner å føre inflasjonspolitik til inflasjonen melder seg for alvor. Vi fikk rekord i prisstigning i Arbeiderpartiets siste regjeringsår, 1981. Det var et utslag av lettsindig politikk i tidligere år.

Og det tar tid før slik kostnadsstigning i et land fører til at kundene heller kjøper i andre land. Derfor er det ikke noe merkelig at Norge først i 1982 og 1983 fikk den arbeidsløsheten som inflasjonspolitikken i 1970-årene måtte munne ut i.

Vi understreker disse sammenhengene for å belyse årsakene til problemene, fordi vi ikke kan løse vanskelighetene uten å erkjenne hvorfor de er oppstått. Samtidig må vi ikke glemme plikten til å se fremover. Den meget aner-

kjente sosialøkonom, arbeiderpartimannen Hermod Skånland sa det nylig slik:

"Hva vi gjør . . . . har sine viktigste virkninger en del år fremover i tiden på samme måte som den situasjon vi i dag står overfor, langt på vei er bestemt av hva vi gjorde eller ikke gjorde i 1970-årene. . . ."

Det man gjorde feil i 1970-årene var særlig å øke de offentlige utgiftene så sterkt at vi fikk inflasjon, for dyr produksjon, sviktende salg og -- noen år senere -- økende arbeidsløshet. Disse feilene vil vi ikke gjøre om igjen.

Men arbeidsledigheten ville ha vært vesentlig større dersom ikke Regjeringen helt siden den overtok hadde lagt opp en politikk for å styrke utsatte arbeidsplasser. Viktigste her er kampen mot inflasjonen, som har ført til lavere prisstigning. Mindre vekst i offentlige utgifter har samtidig skaffet rom for lettelser i bedriftsbeskatningen, og for støttetiltak til særlig utsatte industrigrener og andre næringer. Bremsing av skattene for personer minsker behovet for lønnstillegg i forhold til hva det ellers ville vært, og er derfor også et bidrag til å styrke konkurransevne og arbeidsplasser. Opprydding i produktivitetshemmende lover og forskrifter er nødvendige for å ta bort bremsen for produktive tiltak. Og vårt arbeid for høyere produktivitet er en viktig del av kampen for bedre konkurransevne.

Ekstraordinære sysselsettingstiltak er også nødvendige i dagens situasjon. Regjeringen har fått tilslutning til meget omfattende tiltak av denne art. Dette gjelder en

usedvanlig sterk innsats for nye opplæringsplasser i skole og arbeidsliv og på annen måte, midlertidige arbeidsplasser i fylker og kommuner og offentlige investeringer.

Men vi må ikke glemme at vi ikke kan opprettholde sysselsettingen i det lange løp gjennom kortsiktige arbeidsmarkedstiltak og spesielle støttetiltak overfor utsatte bedrifter. Usikkerheten om oljeinntektene gjør det enda mer umulig å løse problemene på denne måten. Og den gjør det uansvarlig å prøve å løse sysselsettingsproblemet ved en ensidig og varig sterk økning av antallet offentlig sysselsatte.

Det er skremmende å se hvorledes mange bare lukker øynene for de kraftige signaler om at oljen ikke kan skaffe alle de pengene som de har regnet med. De ferskeste prognoser går ut på at Norges oljeinntekter i inneværende fireårsperiode (1982-85) vil bli ca. 55% av det som ble beregnet i den siste Ap-regjeringens langtidsprogram for perioden. Det beklagelige forhold er at de utgiftene som allerede er fastlagt innebærer at Norge allerede har disponert de oljeinntektene vi kan regne med i overskuelig fremtid. Oljeinntektene gir ikke noe økonomisk grunnlag for sterkere økning i de offentlige utgiftene.

Det er et vesentlig fremskritt at sterk og stigende inflasjon under Arbeiderpartiet er snudd om til synkende prisstigning nå. Men prisstigningen i Norge er fremdeles for høy i forhold til de land vi konkurrerer med. Derfor ville det være lettsindig å følge de inflasjonsdrivende kravene om ytterligere sterkt økte offentlige utgifter.

Og Arbeiderpartiet vet jo selv at kampen mot arbeidsledigheten ikke kan vinnes hvis vi ikke klarer å få redusert inflasjonen. På Arbeiderpartiets landsmøte i april 1981 sa daværende statsminister Gro Harlem Brundtland: "Vi kan ikke gjennomføre en fortsatt sterk vekst i det offentlige forbruk uten at vi forsterker prispresset." Under valgkampen høsten 1981 sa hun også: "En kamp mot inflasjonen er både en kamp for sysselsettingen og en kamp til fordel for de svake." (Kristiansand 8. august.)

Likevel driver Arbeiderpartiet nå en valgkamp med en strøm av kostbare og inflasjonsdrivende forslag. Vi møter en serie av løfterike aksjonsplaner og tiltakspakker - vel å merke uten prislapp. Men hva det vil koste kan eller vil de ikke si. Det avslører en illevarslende lettsindighet i økonomiske spørsmål.

Når Arbeiderpartiet foreslår drastisk økte utgifter, til nær sagt alle gode formål, blir det begrunnet med at Arbeiderpartiet ikke vil gi skattelettelser. Og det er vel dessverre riktig. Men det Arbeiderpartiet vil kreve inn i høyere skatter kan ikke strekke til å betale mer enn en brøkdel av alle de kostbare løftene det kommer med. Og hvis man skulle øke skattene i forhold til i dag, vil det føre til større lønnskrav, høyere utgifter og lite netto for stat og kommune. Arbeiderpartiets store løfter om økte utgifter kan ikke innpasses uten å føre til økt inflasjon.

I sin agitasjon mot Regjeringens økonomiske politikk prøver Arbeiderpartiet nå å utnytte et intervju i Arbeiderbladet med den kjente professor Victor Normann. Det har de mindre enn lite grunnlag for. Et hovedpunkt i hans uttalelser var nemlig følgende: (Arbeiderbladet 18.8.1983)

"Det er i og for seg riktig at økte offentlige utgifter fører til økt prisstigning, dårligere konkurransevne og dermed økt ledighet."

Det er jo i virkeligheten en klar advarsel mot Arbeiderpartiets krav om meget sterkere økning i offentlige utgifter.

Vi har tatt belastningen ved upopulære spareforslag. Men det ville være fullstendig feil å tro at det betyr at de offentlige utgiftene går ned. Utgiftene stiger fremdeles nokså sterkt, tross våre sparetiltak. Det understreker hvor nødvendig måteholdenhet er blitt. Og samtidig ser vi at måteholdet allerede har bidradd til mindre inflasjon.

Vi tar bort, skritt for skritt, bremses for effektivitet og initiativ. Vi har begynt arbeidet for mindre skadelige skatter. Vi går forsiktig frem, men vi er på rett vei!

Høyre vil fortsette et moderat, men målbevisst arbeid for bedre bruk av pengene, og for å sette tæring etter næring, slik at vi kan få bedre økonomi og tryggere velferd.

Det har i den senere tid vært spekulert en del om Regjeringen vil bli enig om skattelettelser også i 1984. Nå er det ikke noe nytt at det er en viss uenighet mellom

regjeringspartiene om behovet for lettelser i inntektsskatten. Men det er ingen grunn til å dramatisere dette. Da Regjeringen ble omdannet ble det jo sluttet en avtale mellom de tre partiene om dette, som ble formulert slik:

"Det gjennomføres hvert år reelle lettelser i summen av direkte beskatning av personer og familier og bedriftsbeskatningen. Uten at man derved tar stilling til omfanget av disse lettelser det enkelte år, henvises det til de retningslinjer som ble fulgt ved budsjettforliket høsten 1982." (Protokollen om det politiske grunnlaget for Regjeringens arbeid.)

Partiene har altså sagt fra at de er enige om at lettelser må gis. Henvisningen til budsjettforliket viser at dette må gjelde både enkeltpersoner, familier og bedrifter. Derimot er det ikke sagt noe om størrelsen av lettelsene. Det kan ikke gjøres før budsjettet blir lagt frem for Stortinget.

-----O-----